

Đường Bạc Liêu - Cà Mau

Lê thành Trinh

Tôi xin kể lại với các bạn chuyện tôi làm đường Bạc Liêu-Cà Mau với Công Binh.

CBVNCH đã đóng góp một phần rất quan trọng vào chương trình canh tân kiều lộ tại miền Nam VN trước đây, nên sự cộng tác giữa dân kiều lộ chúng tôi với CB là việc dĩ nhiên, không có chi lạ cả. Chuyện lạ là việc này đã xảy ra sau biến cố 30-4-75, nghĩa là khi mà chính quyền miền Nam đã hoàn toàn tan rã.

Kể từ hiệp định Geneva 1954, theo chiến lược toàn cầu của họ, Mỹ đã đổ vào VN khoảng hai tỷ đô la để thực hiện việc canh tân đường bộ. Trong giai đoạn cực thịnh của chương trình này, các cơ quan Việt và Mỹ, dân cũng như quân, thì đua với nhau mà làm đường.

Để cho chương trình thêm xôm tụ, Mỹ còn ép các bạn đồng minh Nam Hàn, Thái Lan, Phi Luật Tân, Úc và Tân Tây Lan tham gia vào chương trình này nữa.

Từ Quảng Trị đến Cà Mau, đâu đâu cũng thấy những đơn vị quân dân thực hiện việc canh tân kiều lộ.

Để phối hợp chương trình hành động của các cơ quan liên hệ, chính phủ VNCH đã lập ra Ủy Ban phối hợp vận tải thủy bộ, tiếng Anh là Coordinating Committee for Water and Land Transportation, gọi tắt là CORCOM, mà hai vị đồng chủ tọa là kỹ sư Tăng, tổng cuộc trưởng kiều lộ và tướng Chúc, cục trưởng cục công binh. Trong ủy ban này, tôi có nhiệm vụ "chạy cò", nghĩa là liên lạc với các hội viên để tổ chức các buổi họp định kỳ hay bất thường và theo dõi sự thi hành các quyết định của ủy ban. Công việc chạy cò này chẳng ăn giải gì, nhưng đã cho tôi cơ hội làm quen với nhiều người ở nhiều cơ quan. Tôi đã có được những liên lạc tốt đẹp với các anh em Công Binh và sự quen biết này đã giúp tôi rất nhiều sau này, trong một giai đoạn hết sức khó khăn của đời tôi. Tổng Cuộc Kiều Lộ là một cơ quan có liên hệ mật thiết với Mỹ, cả về dân sự lẫn quân sự. Thế mà sau ngày 30-4-75, thì gần như toàn bộ nhân viên Tổng Cục còn ở lại trong nước. Có người nói rằng đây là kết quả của một sự giàn xếp giữa Mỹ và Hà Nội.

Tôi không có điều kiện để kiểm chứng giả thuyết này, chỉ biết rằng sau ngày miền Nam thất thủ, thì chúng tôi phải trình diện Ủy Ban Quân Quản, rồi bị đưa đi học tập cải tạo tại trại cải tạo 15-NV, đóng tại làng Cô Nhi Long Thành, Biên Hòa. Trại cải tạo 15-NV là trại số 15 của Bộ Nội Vụ dành cho "ngụy quyền". Còn các anh em bên quân đội, được gọi là "ngụy quân", thì học tại các trại thuộc Bộ Quốc Phòng.

AH Nguyễn Văn Mơ, trong LT số 57, đã viết một bài, đọc rất thấm thía, mô tả tình trạng của chúng tôi trong trại này. Lúc rảnh rỗi, các tù thường đồn với nhau rằng 15-NV là "15 năm về" và không ngờ điều nói đồn này đã đúng với một số tù cải tạo!

Sáng hôm đó, chúng tôi đã sẵn sàng để đi lao động, thì được lệnh tập họp để nghe cán bộ đọc tên những người được tạm tha. Trong đợt này, Kiều Lộ chúng tôi có ba người: anh Đồng Sĩ Tụng, anh Huỳnh Tấn Khiêm, và tôi.

Sau khi vội vã giả từ các bạn bè còn ở lại, chúng tôi lên hội trường để nghe thuyết trình về

chính sách khoan hồng của Đảng đối với tù cải tạo và những điều phải làm sau khi được tạm tha. Đại để, chúng tôi vẫn còn bị quản chế và chưa có quyền công dân. Ban ngày chúng tôi thuộc sự quản lý của cơ quan làm việc, còn ban đêm và ngày nghỉ, thì thuộc công an địa phương.

Tổng Cuộc Kiều Lộ được đổi tên là Phân Cục Đường Bộ Miền Nam. Trừ ban lãnh đạo là cán bộ tiếp quản, còn thì vẫn là những nhân viên cũ. Tôi được phân công về Phòng Kỹ Thuật Thi Công, chỗ làm cũ của tôi. Trưởng và Phó Phòng là cán bộ miền Nam tập kết. Các cán bộ tập kết này tương đối dễ chịu hơn các cán bộ gốc Bắc.

Như tôi đã trình bày ở trên, chương trình canh tân kiều lộ tại miền Nam đã tiến triển rất mạnh trước khi miền Nam sụp đổ. Trong trại cải tạo, chúng tôi thường có nhận xét là nếu miền Bắc chậm "giải phóng" miền Nam chừng vài năm nữa, thì có thể chương trình canh tân kiều lộ đã hoàn thành. Vào đầu năm 1975 thì quốc lộ 4 Saigon-Cà Mau (nay đổi là quốc lộ 1) đã hoàn tất tới thị xã Bạc Liêu. Đoạn chót Bạc Liêu-Cà Mau do một tiểu đoàn công binh VN phụ trách, đang được đắp đất mở rộng và một số cầu đã bắt đầu được tái thiết. Khi công tác ngưng vì biến cố tháng 4, 75 thì tình trạng lưu thông trên đoạn đường này rất là tệ. Những đoạn đường chưa mở rộng thì mặt đường đã bị tróc đá, đầy ổ gà. Những đoạn đang được mở

rộng thì hoặc mặt đường đã được cày lên để chuẩn bị cán thêm đá mới hoặc mới chỉ được đắp đất, chưa cán đá, đất chưa ổn cố nên rất bụi bặm khi nắng, và sinh lầy khi mưa.

Chính quyền mới đây đã sát nhập Bạc Liêu và Cà Mau thành một tỉnh mới, lấy tên là Minh Hải (do tên rừng U Minh). Tỉnh Minh Hải ruộng thẳng cánh cò bay, sông rạch đầy tôm cá, là nguồn cung cấp thực phẩm quan trọng cho toàn quốc. Con lộ chính của tỉnh là đường Bạc Liêu-Cà Mau lại quá xấu, nên tỉnh Minh Hải đã nhiều lần yêu cầu chính quyền trung ương cho tiếp tục tái thiết đoạn đường này, nhưng không có kết quả. Vì vậy tỉnh Minh Hải nổi xung, và đã đưa ra một điều kiện gần như một tối hậu thư cho chính quyền trung ương, là tỉnh sẽ ngưng cho các thực phẩm xuất tỉnh nếu đường Bạc Liêu-Cà Mau không được tiếp tục canh tân ngay. Bộ Chính Trị tại Hà Nội cảm thấy sức mạnh của lời đe dọa này, nên đã chỉ thị cho Bộ Giao Thông Vận Tải phải xúc tiến ngay công tác. Lệnh được Bộ truyền xuống cho Phân Cục Đường Bộ Miền Nam và Phân Cục lại tiếp tục chuyển lệnh cho Phòng Kỹ Thuật Thi Công để thi hành. Phòng Kỹ Thuật Thi Công gồm trưởng, phó phòng là hai cán bộ tập kết, hiểu biết về kỹ thuật rất hạn chế, còn thì toàn là dân "ngụy" cũ, hàng thần lơ lảo, mà lại phải đảm trách việc tái thiết đường Bạc Liêu-Cà Mau trong khi không có một phương tiện gì cả.

Trưởng phòng của tôi gốc ở Ba Tri, Bến Tre, thuộc giai cấp bần nông, thoát ly gia đình đi bộ đội từ lúc 14 tuổi và được gia nhập đảng rất sớm. Năm 1954, tập kết ra Bắc rồi được gởi đi Trung Quốc học về cơ khí. Trở về VN, anh làm đội trưởng một đội lưu động xây dựng đường bộ, công nhân viên phần lớn là phụ nữ. Anh này đã thương một cô công nhân gốc ở Ninh Bình, ít học nhưng rất hiền lành. Hai người kết duyên với nhau và đã có ba con (vượt mức tối đa là hai con). Anh trưởng phòng này tính tình bộc trực, thường mạnh mẽ chỉ trích các sai lầm của cấp trên, nên tuy tuổi đảng rất cao mà vẫn lệt đệt với chức trưởng phòng. Phó phòng thuộc giai cấp trung nông, gốc Cà Mau, chưa được vào đảng. Tập kết ra Bắc rồi được cử đi học ở Liên Xô. Trở về VN, anh làm việc ở Hà Nội, và kết duyên với một cô gái thủ đô. Tính anh này màu mè, nên chúng tôi không ưa anh lắm.

Để có thể khởi sự công tác, Phân Cục Đường Bộ đã cử một toán điều nghiên do trưởng Phòng Kỹ Thuật Thi Công làm trưởng toán đi miền Tây để nghiên cứu tình hình. Chúng tôi đến Cần Thơ để gặp ông giám đốc khu đường bộ 6, người đã tiếp quản Khu Công Chánh Cần Thơ của anh Trần Văn Quỳnh (lưu tâm tên anh Quỳnh viết chữ i ngắn). Ông này chẳng biết gì về kỹ thuật nhưng có được một ông kỹ sư thủy lợi, học ở Liên Xô về, phụ tá. Hai ông này cho biết là với phương

tiện hiện có, Khu chỉ có thể thực hiện được một phần đường Bạc Liêu-Cà Mau, nhưng các ông nói là có thể nhờ hai đơn vị khác là Công Binh và Sở Giao Thông Vận Tải tỉnh Minh Hải tiếp tay. Ông Giám Đốc Khu cho chúng tôi biết là Bộ Tư Lệnh Công Binh miền Tây đã tiếp quản được toàn vẹn Tiểu Đoàn Công Binh "ngụy" phụ trách công trường đường Bạc Liêu-Cà Mau trước đây, và ông sẽ giới thiệu chúng tôi với Công Binh để thảo luận về việc này. Sau đó, ông cho phép chúng tôi gặp thẳng các nhân viên cũ để bàn về kế hoạch thực hiện công tác. Tôi đã gặp anh Quỳnh và nhiều anh em cũ. Anh Quỳnh không còn ngồi ở phòng anh nữa nhưng ngồi ở phòng lớn, chung với các anh em khác. Gặp nhau mừng mừng tủi tủi, nhưng cũng không nói được nhiều chuyện, vì luôn luôn có cán bộ ở cạnh.

Chúng tôi đã gặp Bộ Tư Lệnh Công Binh Miền Tây ở Cần Thơ và Sở Giao Thông Vận Tải Minh Hải ở Cà Mau. Kết quả chuyến đi này là Công Binh sẽ thực hiện khoảng phân nửa đường, từ Bạc Liêu đến cầu Cây Gừa. Khu Đường Bộ 6 và Sở Giao Thông Vận Tải Minh Hải chia nhau phân nửa đường còn lại. Nhiệm vụ Phòng Kỹ Thuật Thi Công của chúng tôi là cố vấn kỹ thuật và đồng thời giám sát việc thực hiện công tác của ba đơn vị thi công này.

Để thi hành nhiệm vụ này, trưởng phòng đã lập một tổ kỹ thuật thi công để đến đóng chốt

tại công trường. Tổ trưởng là phó phòng và tổ viên là ba kỹ sư thuộc chế độ cũ, gồm các anh NKL, VDN, và tôi.

Trong ba đơn vị thi công, thì Khu Đường bộ 6 và Sở Giao Thông Vận Tải Minh Hải, ngoài ban lãnh đạo là mới, còn thì hầu hết là nhân viên cũ, nên sự liên lạc khá dễ dàng. Chỉ có đơn vị Công Binh là rắc rối, vì Tiểu Đoàn Công Binh này gồm trên 90% quân số là "ngụy quân" nên các cán bộ rất dè dặt khi phải giao dịch với họ.

Tôi được phân công đóng chốt tại Tiểu Đoàn Công Binh, anh NKL ở Khu Đường Bộ 6, và anh VDN ở Sở Giao Thông Vận Tải Minh Hải. Sau khi tổ trưởng đưa tôi đến Tiểu Đoàn Công Binh đóng tại Bạc Liêu, anh ta về Cà Mau ở và từ ngày đó cho đến khi công tác hoàn tất, anh ta rất ít khi đến gặp Công Binh, để tôi đơn thương độc mã đối phó với Tiểu Đoàn này. Quân số Tiểu Đoàn Công Binh này, ngoại trừ ban lãnh

đạo và một số nhân viên phụ trách an ninh là cán bộ tiếp quản, còn hầu hết là các anh em công binh Cộng hòa cũ. Tiểu đoàn trưởng là một thiếu tá đặc công người Bắc, chuyên về phá cầu. Tiểu đoàn phó là đại úy người Nam tập kết, có học trường Công binh ở ngoài Bắc.

Hoàn cảnh của tôi ở Tiểu Đoàn này rất là khó khăn: đối với ban lãnh đạo thì tôi là "ngụy quyền" đã hợp tác chặt chẽ với Mỹ trước đây và sẵn sàng vượt biên khi thuận tiện; đối với các anh em công binh cũ thì có thể tôi là một hàng thần đến đây bởi móc công việc của các anh em để lập công chuộc tội. Tôi ở cái thế trên đe dưới búa. Nếu tôi làm lo nhúng thiếu sót của đội thi công, để xảy ra việc gì đáng tiếc, thì tôi sẽ bị buộc tội là chống phá cách mạng và phá hoại tài sản của nhân dân. Nếu tôi nêu lên những thiếu sót thì anh em công binh cho là tôi làm khó anh em để lấy điểm với cán

HÌNH BÌNH

Đề ảnh hồ Vị Thanh

Vị Thanh Hóa Lựu là một thị trấn mới, thuộc tỉnh Chương Thiện, cách Cần Thơ khoảng 50 km.

Hồ Vị Thanh có cầu soi bóng,

Nước mặt bờ gợn sóng lung linh.

Khen ai khéo tạo nên bình,

Nước mây, mây nước, đượm tình quê hương.

B.P.T.

bộ.

Tôi ở trong tình trạng thật là cô đơn. Ban ngày tôi đi công trường với tiểu đoàn phó, và các anh em công binh tỏ ra rất dè dặt khi nói chuyện với tôi. Tối đi ngủ, luôn luôn có anh bộ đội an ninh nằm gần. Anh bộ đội trẻ này người ở Năm Căn, uống rượu để như uống nước và, những khi say, anh thường khoe là đã giết khá nhiều "ngụy", không phải bằng súng mà bằng dao. Nghe nói mà phát ớn.

Một hôm, sau khi thảo luận với một anh công binh cũ về mấy vấn đề kỹ thuật, nhân khi không có cán bộ, anh hỏi tôi có phải trước đây tôi làm việc ở Tổng Cục Kiều Lộ không. Sau khi tôi xác nhận điểm này, anh nói anh là thiếu tá công binh, có mấy lần đã đại diện Công Binh vùng 4 đến dự buổi hội CORCOM và anh đã nhận ra tôi. Sau ngày đó, thái độ của các anh em công binh cũ đối với tôi thay đổi rõ ràng. Các anh đã mời tôi tham dự những buổi nhậu nhẹt và có anh đã rủ tôi cùng đi về thăm gia đình. Công việc làm đường Bạc Liêu-Cà Mau của chúng tôi thật là phản kỹ thuật: ai lại nhè đúng mùa mưa để thực hiện công tác trải nhựa đường. Tôi đã nói với trưởng phòng của tôi là trải nhựa đường lúc mưa thì nhựa đi dăng nhựa, đá đi dăng đá, chẳng làm sao đạt được kết quả tốt. Trưởng phòng trả lời là lệnh trên bắt phải hoàn thành công tác cho mau, bất kể nắng mưa!

Một hôm ông phân cục trưởng đường bộ đến thăm công

trường. Ông này, gốc tiểu tư sản, hình như trước đây có làm cho Sở hỏa Xa ở Đà Lạt, nên đối đãi với chúng tôi khá lịch sự. Còn nhớ ngày ông đến tiếp quản Tổng Cục kiều lộ, ông ta và tùy tùng ngồi một bên chiếc bàn dài ở phòng họp, ông Tổng Cục Trưởng Kiều Lộ và chúng tôi ngồi phía đối diện. Trong khi nói chuyện, có mấy cán bộ trẻ cười nói và có ý khinh thường chúng tôi. Ông Phân cục trưởng này đã lớn tiếng la mắng cán bộ trẻ và yêu cầu họ có những cử chỉ nghiêm túc.

Tôi có nêu vấn đề dời công việc trải nhựa cho đến mùa khô, và ông này cho biết là ông cũng thấy việc trải nhựa trong mùa mưa là thất sách, nhưng hiện nay nhân dân tỉnh Minh Hải muốn đường được sửa chữa ngay, thì ta cần làm ngay. Đây là một mục tiêu chính trị quan trọng. Khi có mâu thuẫn giữa mục tiêu chính trị với các mục tiêu khác, thì chính trị luôn luôn ưu tiên. Nhận xét này của ông phân cục trưởng đã giúp tôi hiểu được phần nào đường lối của đảng CSVN.

Chúng tôi làm việc bất kể thời gian và phần đường của chúng tôi đã hoàn tất trước thời hạn, dù chất lượng không được bảo đảm. Tiểu Đoàn Công Binh được thưởng hai con heo để tổ chức lễ mừng công.

Tối hôm đó, ở trạm trộn nhựa Hộ Phòng, tôi nằm cùng phòng với anh bạn cựu thiếu tá công binh. Chúng tôi nói chuyện thoải mái, vì không có cán bộ ở cạnh. Tôi cho anh biết

là sáng mai tôi sẽ về Saigon sớm, chứ không ở lại tham dự bữa tiệc mừng công. Anh có nói về tình trạng hiện tại của các anh, không là lính, không là dân, mà cũng không phải là tù. Các anh làm việc không lương, không được tự do đi lại mà lại không được chính thức coi là tù cải tạo, nên vẫn bị đe dọa là sẽ bị gởi đi cải tạo nếu không lao động tốt. Đối với chương trình ra đi H.O, thì các anh lại không đủ tiêu chuẩn, vì không có giấy tờ học tập cải tạo.

Sáng sớm hôm sau, anh đưa tôi ra cổng trạm, đón một chiếc xe đò từ Cà Mau lên, rồi gửi gắm tôi với chủ xe. Chúng tôi bịn rịn chia tay nhau, và từ đó đến nay, tôi không có dịp gặp lại anh nữa.

Tôi viết bài này để nhớ lại các anh em cựu công binh cộng hòa đã cùng tôi "lao động vinh quang" trên công trường làm đường Bạc Liêu-Cà Mau trước đây. Những đối xử thân tình của các anh đã giúp tôi qua được giai đoạn thật khó khăn của đời tôi lúc bấy giờ.

Ngoài ra, tôi cũng hi vọng bài viết này lọt được vào mắt xanh của những vị có thẩm quyền và mong quý vị này nhớ lại một số anh em đồng ngũ trước đây và tìm cách giúp đỡ họ.

Trong hoàn cảnh của tôi hiện nay, đây là cách tôi tỏ lòng biết ơn đối với những người bạn đã chia sẻ những khổ cực với tôi trong những ngày ở miền cực nam của nước Việt. □